

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro dějiny umění

Dějiny výtvarného umění - Obecná teorie a dějiny umění a kultury

Erika Okruhlicová

**Parlerovská architektúra
na západnom Slovensku**

**The Parlerian Architecture
in the Western Slovakia**

Disertační práce

vedoucí práce - Prof. PhDr. Jiří Kuthan, DrSc., Dr. h. c.

2015

ABSTRAKT

Dizertačná práca sa venuje parlerovskej architektúre na západnom Slovensku. Parlerovská architektúra, súvisiaca s priamou činnosťou rodu Parler, trvala približne od poslednej tretiny 14. storočia do polovice 15. storočia. Staviteľia, ktorí pokračovali v odkaze rodu Parler, stavali približne do záveru 15. storočia. Uvedená architektúra zahŕňa cirkevné stavby (kostoly, kaplnky), hrady (v rámci ktorých boli stavané aj kaplnky) a radničnú kaplnku. Stavby priamo, resp. sprostredkované súvisia so staveľskou činnosťou rodu Parler, ktorého člen Peter Parler, pôsobiaci predovšetkým v Prahe, uviedol do architektúry nové riešenia, uplatňované počas viacerých generácií staviteľov, aj členmi iných staveľských rodov. Priama činnosť členov rodu Parler s menami Henrich ml., Václav a Janco je v práci preskúmaná z hľadiska pravdepodobnosti a hypotéz ich pôsobenia na západnom Slovensku. V stredoveku bola aj svetská architektúra úzko spojená s božským poslaním s odkazmi na začiatky kresťanstva, čo zdôrazňovali vládnuce dynastie. Rod Luxemburgovcov zohral dôležitú úlohu v rozvoji parlerovskej architektúry na západnom Slovensku, čo súviselo predovšetkým s vládou Žigmunda Luxemburského, ktorý bol synom významného českého kráľa a rímskeho cisára Karla IV. Luxemburgovci podporovali aj tzv. žobravé rády, františkánov a klarisky, ktoré tiež uplatnili aktuálne stavebné parlerovské riešenia. Parlerovské riešenia sa nachádzajú aj na stavbách iných panovníckych rodov: Habsburgovcov a Hunyadyovcov. Mnohé spriaznené šľachtické rody (grófovia zo Sv. Jura a Pezinka, Rozgonyovci, Stiborovci) nasledovali v staveľských aktivitách aktuálne architektonické riešenia v staveľských centrách. Parlerovské riešenia sa na západnom Slovensku uplatnili buď v pôvodnej forme, alebo sa postupne mierne transformovali, ale ich typologický základ sa zachoval aj v ďalších generáciách architektov. Na západné Slovensko sa riešenia dostali z Prahy, Budapešti, z Viedne (dôležitá bola sobášna politika kráľa Žigmunda, ktorého dcéra sa zosobášila s Albrechtom Habsburským) a z juhonemeckých oblastí. Mešťania tiež podporovali výstavbu kostolov a radnica bola dôležitou stavbou tejto spoločenskej vrstvy. Z metodologického hľadiska sú v práci uplatnené nové umelecko-historické prístupy, súvisiace s doteraz málo preskúmaným architektonickým dedičstvom rodu Parler na západnom Slovensku.